

Nieuwe conceptexamenprogramma's brengen bewegen bij de tijd

Een commissie van leraren, vak- en curriculumexperts werkt sinds september aan de actualisatie van de examenprogramma's voor bewegen en sport. Een belangrijke opdracht daarbij is om de beweegvakken meer bij de samenleving en de leerling van nu te laten aansluiten. | Alieke Grootenboer-Oost en Bea Ros

De huidige examenprogramma's dateren van twintig jaar geleden. "En sindsdien heeft de tijd niet stilgestaan", zegt Martijn Kloet, LO-docent op een vmbo-school, met gevoel voor understatement. "De inhoud van bewegen en de motivatie van leerlingen zijn veranderd." Kloet verwijst naar de Big Five die in de huidige programma's centraal staan: spel, atletiek, zelfverdediging, turnen en bewegen op muziek. Maar de beweegpatronen veranderen. Zo hechten jongeren minder aan traditionele (competitieve) sporten en worden vrijere vormen als *urban sports* of individuele sporten als boulderen en fitness steeds populairder. Daar kan het onderwijs niet aan voorbij gaan. "We staan voor de uitdaging examenprogramma's te ontwikkelen waar leerlingen zich in herkennen en waarvoor ze naar de gymles willen komen."

Samenhang

Kloet is lid van de vakvernieuwingscommissie die zich buigt over de

actualisatie van de examenprogramma's voor LO/LO1 en de keuzevakken LO2 en BSM (zie ook kader 'Actualisatie van het curriculum'). Behalve deze vakken weer bij de tijd brengen staat de commissie voor meer uitdagingen.

Zo sluiten de bestaande examenprogramma's voor vmbo en havo/vwo slecht op elkaar aan, mede omdat ze destijds los van elkaar zijn ontwikkeld. In het huidige examenprogramma van vmbo is er bijvoorbeeld veel focus op de activiteitgebieden, waardoor er voor bewegen regelen of samen bewegen minder aandacht is. Meer samenhang is wenselijk, zodat er doorlopende leerlijnen kunnen ontstaan. De eindtermen moeten leraren duidelijke handvatten bieden, maar tegelijkertijd ook ruimte om hun eigen onderwijsprogramma vorm te geven. Dit vraagt om een balans tussen heldere richtlijnen en flexibiliteit. "De uitdaging is", aldus Kloet, "om een programma te ontwikkelen dat niet alles voorkauwt, maar waardoor leraren zich geprikkeld voelen om mee aan de slag

te gaan en als basis te benutten voor hun eigen maatprogramma, passend bij hun leerlingen en school."

Beweegidentiteit

Een zorgwekkende trend is dat jongeren steeds minder bewegen. Kloet ziet het bij zijn leerlingen: "Er zijn bedroevend weinig leerlingen lid van een sportclub en het is ook bedroevend hoe weinig hun omgeving dat stimuleert. Die omgeving kan ik niet veranderen, maar mijn lessen wel. Ik wil leerlingen meegeven dat bewegen ontzettend leuk kan zijn en dat je er plezier kunt uithalen."

Meer bewegen is geen doel op zich. "Maar we zijn ons er wel van bewust dat ons vak kan bijdragen aan plezier in bewegen en een leven lang bewegen", aldus Kloet. *De Startnotitie bewegen en sport* noemt de beweegidentiteit als aandachtspunt voor de nieuwe examenprogramma's. Als leerlingen hun persoonlijke voorkeuren en competenties in bewegen ontdekken, helpt dat hen om ook na school in beweging te blijven. "Wij kunnen leerlingen helpen te ontdekken wat voor soort beweging ze zijn", vertelt Kloet. "De ene leerling wordt blij van individueel bewegen, fitness, hardlopen of mooie sprongen maken op een trampoline, voor de ander is samen sporten het helemaal, of telkens meten of je vooruitgaat. Als je iets ontdekt wat je ligt, blijf je een leven lang in beweging."

Daarbij is het ook belangrijk dat in het curriculum voldoende aandacht is voor de uiteenlopende vaardigheden en achtergronden van leerlingen. Anders dan bij een vak als Nederlands waar iedereen goed moet leren spellen, hoeven niet alle leerlingen goed te leren voetballen of speerwerpen. Het gaat erom dat leerlingen voldoende beweeguitdagingen krijgen én dat iedereen succeservaringen kan opdoen. De actualisatie biedt

Actualisatie van het curriculum

In opdracht van OCW werkt SLO aan de actualisatie van de kerndoelen en examenprogramma's voor alle leergebieden en vakken. In september 2024 is een vakvernieuwingscommissie, bestaande uit leraren, vak- en curriculumexperts, gestart met de ontwikkeling van nieuwe examenprogramma's voor de vakken LO, LO1, LO2 en BSM. Na oplevering van deze conceptexamenprogramma's in de zomer van 2026 volgt een fase van beproeven. Op het webplatform www.actualisatie-examenprogrammas.nl/bewegen-sport vind je meer informatie over het proces en kun je je aanmelden voor nieuwsupdates.

kansen om een inclusiever curriculum te ontwikkelen dat recht doet aan verschillen tussen leerlingen.

Toetsen en beoordelen

Onderdeel van het werk van de vakvernieuwingscommissie ten slotte is om een advies uit te brengen aan het ministerie van OCW over passende toetsvormen. De vraag welke beoordelingsvormen het beste passen is onder vakleraren al jarenlang onderwerp van discussie. Uit onderzoek van het Mulier-instituut (Slot-Heijs et al., 2022) blijkt dat bijna de helft van de leraren

de beoordeling van leerlingen graag anders zou zien. Kloet herkent dit uit zijn eigen lespraktijk. Hij noemt zijn vak 'de vreemde eend in de bijt', waarin je leerlingen eigenlijk niet kunt beoordelen op goed of fout, op beter en slechter. Hij verwijst naar een bekend plaatje van een boom waar enkele dieren bij staan: klim er maar in. Voor de aap is dat een makkie, voor de vis of olifant een onneembare horde. 'Het is niet fair om iedereen hetzelfde te beoordelen of om alleen maar naar prestaties te kijken. Je moet ook de ontwikkeling en inzet van een leerling meenemen.'

Want de een kan van zichzelf al hoog springen, de ander moet er hard voor werken om over de lat te komen. 'Als we met die verschillen in beoordeling geen rekening houden, krijgen we ongemotiveerde leerlingen die zich niet meer inzetten.' Kloet is daarom blij met de adviesopdracht voor de vakvernieuwingscommissie die hopelijk kan leiden tot meer duidelijkheid voor leraren.

Al met al wacht de vakvernieuwingscommissie een uitdagende taak: conceptexamenprogramma's ontwikkelen die bij de tijd en inclusief zijn, die samenhang brengen tussen onderbouw en bovenbouw en tussen de schoolsoorten en die leerlingen motiveren tot bewegen en het ontdekken van hun beweegidentiteit. Plus dus een advies over passende beoordelingsvormen. Ze doen dat niet alleen, maar worden daarbij bijgestaan door een advieskring met vertegenwoordigers van organisaties, instellingen en netwerken relevant voor het vak, zoals de KVLO. Zomer 2026 zal de commissie de conceptexamenprogramma's opleveren. ●

Actuele kerndoelen

Bij het ontwikkelen van nieuwe examenprogramma's bouwt de vakvernieuwingscommissie voort op de conceptkerndoelen voor het leergebied bewegen en sport. De opgeleverde voorstellen zijn concepten. Het resultaat van ruim twaalf maanden ontwikkeling door leraren, vakexperts en curriculumexperts, ondersteund door een advieskring. Met de publicatie van deze conceptkerndoelen ronden we nu de eerste fase af. Hierna worden de conceptkerndoelen met een groot aantal scholen beproefd in de onderwijspraktijk op verwachte bruikbaarheid en vragen we wat nodig is om ze te implementeren. Met de opgehaalde feedback scherpen we de conceptkerndoelen verder aan. Daarnaast heeft OCW aangegeven dat er nog een extra stap moet worden gezet om de kerndoelen meer in samenhang te presenteren, zodat er een goede focus komt op het versterken van lezen, schrijven en rekenen. SLO pakt dit tegelijkertijd op met het verwerken van de feedback uit de onderwijspraktijk. De definitieve voorstellen voor kerndoelen worden eind 2025 opgeleverd.

Om leraren en scholen te ondersteunen bij de implementatie, zijn ook passende leerlijnen en ondersteunende materialen nodig. Deze worden niet wettelijk vastgelegd, maar bieden wel een concrete vertaling en uitwerking van het landelijk curriculum op alle niveaus van het funderend onderwijs. Niet alleen belangrijk voor leraren en schoolleiders, maar ook voor educatieve uitgeverijen, toetsontwikkelaars en andere onderwijsprofessionals. De komende tijd gaan we aan de slag om (voorbeelden van) leerlijnen en materialen te ontwikkelen.

Kijk voor meer informatie over de conceptkerndoelen op: www.actualisatiekerndoelen.nl/bewegensport

Scan of klik *hier* naar de Startnotitie bewegen en sport

Bronnen

Grootenboer-Oost, A., Nienhuis, J. (2024). *Startnotitie bewegen en sport. Bovenbouw voortgezet onderwijs*. SLO. Opgehaald 20 november 2024, van SLO: www.slo.nl/@24019/startnotitie-bewegen-sport/
Slot-Heijs, J. J., Vrieswijk, S., Bronkhorst, A., Lucassen, J. M. H. (2022). *Lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs: een 2-meting*. Mulier-instituut. Opgehaald 20 november 2024, van Mulier Instituut: www.mulierinstituut.nl/publicaties/27078/lichamelijke-opvoeding-en-sport-in-het-voortgezet-onderwijs/

Over de auteurs

Alieke Grootenboer-Oost was tot 1 december 2024 curriculumontwikkelaar bij SLO en is docent LO op het Motion Beweegcollege in Zoetermeer

Bea Ros is tekstschrjver bij Zonneberg & Ros tekstproducties

Kernwoorden

actualisatie examenprogramma's, eindtermen, bovenbouw vo, curriculum